

دین و زندگی پایہ دہم

ویژہ کنکور فرہنگیان

www.konkursara.com

آهنگ سفر

(درس نهم کتاب دین و زندگی دهم انسانی)

(درس هشتم کتاب دین و زندگی دهم تجربی، ریاضی)

مقدمه :

اکنون که با آینده انسان در جهان آخرت آشنا شدیم و دانستیم که سرنوشت ابدی انسان ها براساس اعمال آنان در دنیا تعیین می شود، لازم است تا در این دنیا قدم در مسیری بگذاریم که موفقیت آن حتمی باشد و سرانجام و آخرتی آباد را برای ما رقم بزند. از آنجا که هدف از خلقت انسان رسیدن به مقام قرب خداوند است پس در حقیقت، او مسیر و هدف اصلی زندگی ماست. هر کس این نکته را دریابد و زندگی خود را در مسیر این هدف قرار دهد، در دنیا زندگی لذتبخش و مطمئن و در آخرت رستگاری ابدی را به دست خواهد آورد.

البته برای رسیدن به چنین هدف بزرگ و برتری، لازم است برنامه ریزی کنیم تا قدم در راهی بگذاریم که سرانجامی اینگونه زیبا داشته باشد و در راهی قرار نگیریم که خود را گرفتار آتش دوزخ کرده باشیم.

پس لازم است بدانیم:

برای آنکه در این برنامه ریزی موفق شویم، چه اقدامات و کارهایی باید انجام دهیم؟

برای گام گذاشتن در مسیر قرب الهی و همچنین برای ثابت قدم ماندن در این راه، شایسته است اقدامات زیر را انجام دهیم:

تصمیم و عزم برای حرکت:

عزم به معنای اراده و تصمیم بر انجام کاری است. آدمی با عزم خویش، آنچه را که انتخاب کرده است، عملی میسازد. البته عزم و اراده انسانها متفاوت است. هر قدر عزم قوی تر باشد، رسیدن به هدف آسان تر است. استواری بر هدف، شکیبایی و تحمل سختی ها برای رسیدن به آن هدف، از آثار عزم قوی است.

کارهای بزرگ، عزم های بزرگ می خواهد. آنان که عزم ضعیفی دارند، در برابر تندباد حوادث، تاب نمی آورند و مشکلات راه، آنان را به عقب نشینی وادار می کند. اما آنان که عزم قوی دارند، سرنوشت را به دست حوادث نمی سپارند و با قدرت به سوی هدف قدم برمی دارند.

به همین جهت بعد از سفارش هایی که لقمان حکیم به فرزندش می کند و راه و رسم زندگی را به او نشان می دهد، به وی می گوید:

بر آنچه در این مسیر به تو می رسد صبر کن، که این از عزم و اراده در کارهاست.

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

برای گام گذاشتن در مسیر قرب الهی و همچنین برای ثابت قدم ماندن در این راه، شایسته است اقدامات زیر را انجام دهیم:

۲

عهد بستن با خدا:

کسی که راه رستگاری را که همان قرب و نزدیک شدن به خداست، شناخته و می خواهد در این مسیر قدم بگذارد، با خدای خود پیمان می بندد که آنچه خداوند برای رسیدن به این هدف مشخص کرده است، یعنی واجبات الهی را، انجام دهد و خداوند را خشنود سازد؛ همچنین از انجام آنچه که ما را از این هدف دور می سازد، یعنی کارهای حرام، اجتناب کند.

چقدر زیباست که خداوند، راه رستگاری ما را با رضایت خود همراه ساخته است؛ یعنی وقتی خدا از ما راضی خواهد بود که ما در مسیر رستگاری و خوشبختی خود گام برداریم؛ و آنگاه از ما ناخشنود خواهد بود که به خود ظلم کنیم و در مسیر هلاکت خود قدم گذاریم.

درباره عهد با خدا خوب است دو پیشنهاد زیر را انجام دهیم:

عهد و پیمان خود را در زمان های معینی، مانند آخر هر هفته، آخر هر ماه یا شب قدر هر سال، تکرار کنیم تا استحکام بیشتر پیدا کند و به فراموشی سپرده نشود.

برای عهد بستن، بهترین زمان ها را انتخاب کنیم. بعد از نماز، شب های قدر و شب یا روز جمعه زمان های خوبی برای عهد بستن با خدا هستند.

در ترجمه آیات زیر بیندیشید و براساس آن به سؤالات زیر پاسخ دهید.

■ ... و هر که به عهدهی که با خدا بسته وفادار بماند، بهزودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.

سوره فتح، آیه ۱۰

■ کسانی که پیمان الهی و سوگندهای خود را به بهای ناچیزی می فروشند آنها بهره‌ای در آخرت نخواهند داشت؛ و خداوند با آنها سخن نمی گوید و به آنان در قیامت نمی نگرد و آنها را (از گناه) پاک نمی سازد و عذاب دردناکی برای آنهاست.

سوره آل عمران، آیه ۷۷

■ ... به پیمانی که با من بسته اید وفا کنید تا من نیز به پیمان شما وفا کنم.

سوره بقره، آیه ۴۰

الف) آنان که در زندگی پیمان‌های خود با خدا را می شکندند به چه عاقبتی دچار می شوند؟

۱- ۲-

۳- ۴-

ب) عمل به عهد و پیمان‌های خود با خدا، چه ثمراتی دارد؟

۱- ۲-

تدبیر در آیات:

برای گام گذاشتن در مسیر قرب الهی و همچنین برای ثابت قدم ماندن در این راه، شایسته است اقدامات زیر را انجام دهیم:

۳

مراقبت:

باقی ماندن بر پیمان خود با خدا و وفای بر عهد، رضایت خدا را در پی دارد و شکستن پیمان، شرمندگی در مقابل او را به دنبال می آورد؛ عهدی که ابتدا بسته میشود، مانند نوزادی است که باید از او (مراقبت) شود تا با عهدشکنی، آسیب نبیند.

امام علی (ع):

گذشت ایام، آفتی در پی دارد و موجب از هم گسیختگی تصمیم ها و کارها می شود.

به طور مثال، کسی عهد می بندد که هر روز پس از نماز صبح، یک صفحه قرآن بخواند؛ او باید مراقب باشد که کارهای دیگر، او را به خود مشغول نکند و این تصمیم خود را فراموش نکند و نیز عواملی را که سبب سستی در اجرای این تصمیم می شود، از سر راه بردارد.

بررسی

چه عواملی می تواند مانع اجرای تصمیم شود؟ برخی از آنها را نام ببرید:

(۱)
(۲)
(۳)

برای گام گذاشتن در مسیر قرب الهی و همچنین برای ثابت قدم ماندن در این راه، شایسته است اقدامات زیر را انجام دهیم:

۴

محاسبه و ارزیابی:

بعد از مراقبت، نوبت محاسبه است تا میزان موفقیت و وفاداری به عهد، به دست آید و عوامل موفقیت یا عدم موفقیت، شناخته شود. بعد از محاسبه اگر معلوم شود که در انجام عهد خود موفق بوده ایم، خوب است خدا را سپاس بگوییم و شکرگزار او باشیم؛ زیرا می دانیم که او بهترین پشتیبان ما در انجام پیمان هاست.

اما اگر معلوم شود که سستی ورزیده ایم، خود را سرزنش کنیم و مورد عتاب قرار دهیم و از خداوند طلب بخشش کنیم و با تصمیم قوی تر، دوباره با خداوند عهد ببندیم و وارد عمل شویم. یادمان باشد که یک حسابرسی بزرگ در قیامت در پیش داریم و اگر خودمان در اینجا به حساب خود نرسیم، در قیامت به طور جدی اعمال ما را محاسبه خواهند کرد.

پیامبر اکرم (ص):

به حساب خود رسیدگی کنید، قبل از اینکه به حساب شما برسند.

حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا

محاسبه و ارزیابی:

بهتر است هر شب کارهای روز خود را ارزیابی کنیم و در پایان هفته نیز به حساب آن هفته، رسیدگی کنیم. همچنین، سالی یک بار برنامه سال خود را مرور کنیم؛ یکی از بهترین زمان های محاسبه شب های قدر ماه مبارک رمضان است تا بتوانیم براساس آن، تصمیم های بهتری برای آینده بگیریم.

از امیر المومنین علی (ع) پرسیدند:

زیرک ترین انسان کیست؟
فرمود: کسی که از خود و عمل خود برای بعد از مرگ حساب بکشد.
پرسیدند: چگونه؟

فرمود: چون صبح تا شب به کار و زندگی پرداخت، در شب به خود برگردد و بگوید:
ای نفس! امروز روزی بود که بر تو گذشت و دیگر باز نمیگردد. خدا درباره این روز از تو خواهد پرسید که آن را چگونه گذراندی و در آن چه کردی؟
آیا به یاد او و سپاس از او بودی؟ آیا گره از کار فروبسته مومنی گشودی؟ آیا گرد غم از چهره زودودی؟ آیا؟

تفکر در احادیث

در جدول زیر، سه سخن از امام علی علیه السلام آمده است.^۲ در این سخنان تأمل کنید و آثاری که آن حضرت برای محاسبه بیان فرموده است، استخراج کنید.

پیام	حدیث
.....	۱- مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَّ عَلَىٰ عُيُوبِهِ وَ أَحَاطَ بِذُنُوبِهِ، وَ اسْتَقَالَ الذُّنُوبَ وَ أَصْلَحَ الْعُيُوبَ
.....	۲- تَمَرَةُ الْمُحَاسَبَةِ صَلَاحُ النَّفْسِ
.....	۳- مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعِدَ

تفکر در احادیث

پیامبر و اهل بیت ایشان، برترین اسوه ها

برای حرکت در مسیر هدف، وجود اسوه و الگوهایی که راه را با موفقیت طی کرده و به مقصد رسیده اند، بسیار ضروری است. زیرا وجود این الگوها، اولاً به ما ثابت می کند که این راه موفقیت آمیز است. ثانیاً می توان از تجربه آنان استفاده نمود و مانند آنان عمل کرد و از همه مهمتر اینکه می توان از آنان کمک گرفت و با دنباله روی از آنان سریعتر به هدف رسید.

از این رو قرآن کریم پیامبر (ص) را به عنوان الگو معرفی می کند و می فرماید:

رسول خدا برای شما نیکوترین اسوه است.

و پیامبر نیز همواره از اهلبیت به عنوان انسان هایی برتر که مسیر زندگی را با موفقیت پیموده اند و پیروی از آنان موجب رستگاری و نجات انسان می شود، یاد کرده و ما را به الگو گرفتن از آنان دعوت کرده است.

پیامبر و اهل بیت ایشان، برترین اسوه ها

سوال
اول

ممکن است این سؤال به ذهن بیاید که چگونه می شود انسان های بزرگی را که حدود ۱۴۰۰ سال قبل زندگی کرده اند، اسوه قرار داد؟

پاسخ این است که اسوه بودن آن بزرگان مربوط به اموری که به طور طبیعی و با تحولات صنعتی تغییر میکنند، نیست. وسایل حمل و نقل، وسایل خانه، امکانات شهری، شکل و جنس پارچه ها و لباس ها از این قبیل اند. اسوه بودن در اموری است که همواره برای بشر خوب و بارزش بوده اند. عدالت، گذشت، فداکاری، مهربانی، داشتن نظم و برنامه در زندگی و ... از ارزشهایی است که همواره مورد احترام بشر بوده است و با گذشت زمان، حتی درک بهتری از آنها نیز به دست آمده است. پیامبر و اهل بیت اسوه های انسانیت هستند و انسانیت دیروز و امروز و فردا ندارد.

برنامه ریزی و تقسیم زمان، درس و الگویی همیشگی است که از این حدیث به دست می آید.

به طور مثال، امام حسین از پدر گرامی خود نقل می کند که رسول خدا در منزل، اوقات خود را سه قسمت می کرد. قسمتی برای عبادت، قسمتی برای اهل خانه و قسمتی برای رسیدگی به کارهای شخصی. سپس آن قسمتی را که به خود اختصاص داده بود، میان خود و مردم تقسیم می کرد و مردم را به حضور می پذیرفت و به کارهایشان رسیدگی می کرد.

پیامبر و اهل بیت ایشان، برترین اسوه ها

همچنین ممکن است این سؤال پیش آید که پیامبر یک انسان معصوم است؛ چگونه می توان ایشان را اسوه قرار داد و مثل او عمل کرد؟

سوال
دوم

پاسخ این است که ما او را اسوه کامل خود قرار می دهیم؛ چون میدانیم که هر کاری که انجام داده، درست بوده و مطابق دستور خداوند بوده است. اما اسوه قرار دادن ایشان به این معنا نیست که ما عین او باشیم و در همان حد عمل کنیم، بلکه بدین معناست که در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خود را به راه و روش ایشان نزدیکتر کنیم.

امیرالمؤمنین درباره چگونگی پیروی از ایشان می فرماید:

آگاه باش برای هر پیروی کننده‌ای، امام و پیشوایی است که باید از او تبعیت کند و از علم او کسب نور کند. هشیار باش، امام شما از دنیایش به دو لباس کهنه و از خوراکش به دو قرص نان کفایت کرده است. اما شما قطعاً توانایی این قناعت را ندارید؛ ولی با پرهیزکاری و کوشش (در راه خدا) و عفت و درستکاری مرا یاری کنید.

دفتر برنامه ریزی

یک دفتر شخصی تهیه کنید و برنامه های زندگی خود را به طور منظم در آن یادداشت نمایید. این دفتر می تواند شامل دو قسمت باشد :

۱- عهدهای کلی و اساسی که برای تمام زندگی بسته می شود. ۲- برنامه ها و عهدهای روزانه یا هفتگی. بهتر است هر یک از این دو قسمت دارای بخش های معین باشد که بتوانید به راحتی آنها را پیگیری کنید و در آن اصلاحات لازم را به عمل آورید. به طور مثال، برای برنامه های روزانه یا هفتگی می توانید مانند جدول عمل کنید.

مورد عهد:		تاریخ:		
مراقبت: نکاتی که در طول عمل به این عهد، باید رعایت کنیم:				
۱-				
۲-				
محاسبه:				
زمان	میزان موفقیت	عوامل موفقیت	عوامل شکست	راه های کسب موفقیت بیشتر

دفتر برنامه ریزی

اندیشه و تحقیق

۱) برای ثابت قدم ماندن در مسیر قرب به خداوند چه اقداماتی لازم است؟

- ۱) تصمیم و عزم برای حرکت
- ۲) عهد بستن با خداوند
- ۳) محاسبه و ارزیابی
- ۴) مراقبت بر پیمان خود با خدا

۲) مقصود از اینکه رسول خدا برای مسلمانان اسوه است، چیست؟

در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خود را به راه و روش ایشان نزدیک تر نماییم.